

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM

FOND K 43798-4

Eskilstuna Eesti Selts.
Hotell Frimurare.
Kungsgatan 28.
Eskilstuna.

Lp. härra M.Raud !

Palun saata E.E.Seltsile esialgu 1 eks.Teie uuest näiden-
dist (Aruanni).Ühtlasi sooviksime teada raamatu hinna kui ka
autori tasu ühekerdseks ettekandeks.

E.E.Seltsi abiesimees.

ESTI KOMITEE.

Edasi andmiseks keelide insp. hra M.Rauale.

SKRÄDDARGRÄND 2B

STOCKHOLM.

TULEHOIDJA

Eesti Noorte Ajakiri

Stockholmis, postitempli kuppäval.

Lugupeetud

noortenõber.

Käesolevaga saadame Teile tutvumiseks Noorte Ajakirja "TULEHOIDJA". Julgemo loota, et Teie teete oma parima ajakirja tutvustamiseks oma täienduskooli õpilaste hulgas.

Ajakirja aastakäigu tellimishinnaks on kr 5,-. Täienduskoolidele on grupidellimine kr 4,-. Närgime veel, et ajakiri ilmub 10 numbrit aastas, ning 1954 aastal avaneb talitusel võimalus ka igale grupidellijale ajakirja otse koju kätte saata. Tellimised palume saata aadressil: I. LÄHN-
soo, Inteckningsvägen 69, Hågersten ja tellimistest laekunud summade sisse-
makamisel palume kasutada postiarvet: "TULEHOIDJA" Hågersten nr 45 31 80.

Teie lahkele vastutulekule lootam jättes

"TULEHOIDJA"

Hannig

V. a. Kaasmaalane!

Omaval ajal saime Teilt ettetellimise Eesti Entsüklopeediale. Selle suure teose väljaandmine oleks ilma suuremaarvulise tellijaskonnata olnud võimatu. Teie usaldus ürituse ja huvi teose vastu andis kirjastusele reaalse aluse selle ürituse läbiviimiseks. Kirjastus tänab Teid selle abi eest, ja lubab omalt poolt teha kõik, et teos vastaks temale pandud ootustele.

Kirjastuse kavade kohaselt oleks teose I vihik pidanud ilmuma juba möödunud aasta veebruaris, ilmub aga alles nüüd suve jooksul. Teose väljaandmise kava oli koostatud eeldusel, et vanema materjalina saadakse kasutada Looduse „Eesti Entsüklopeedia” (lüh. LEE) oma, kusjuures seda materjali oleks täiendatud alates ajast, mis on möödunud teose põhiköite viimase vihu ilmumisest kuni tänapäevani. LEE Eestisse puutuva materjali põhjal oli koostatud märksõnastik, mis saadeti osakondade toimetajatele kontrollimiseks ja täiendamiseks. Märksõnadele oli juurde lisatud ka LEE-s leiduvad tekstid. Selle töö kestel ilmnes aga, et ka LEE vanem materjal tuleb põhjalikult ümber töötada ja täiendada, kui tahetakse saada teost, mis rahuldaks meie nõudeid praegustes oludes. LEE anti välja kodumaal, kus kirjandust oli saada kõigil aladel, kui oli vaja põhjalikumaid andmeid. Paguluses on aga sellelaadse kirjanduse saamine võimatu. Edasi on LEE-s ainult osaliselt käsitletud neid suuri muudatusi, mis toimusid nii meie riiklikus elus kui ka kõigil teistel aladel ajavahemikus 1935–40. Selle ajajärgu uute märksõnade ja teksti saamiseks tuli kasutada ainult teisi allikaid, peamiselt Riigi Teatajat. Sellepärast tuli kogu märksõnastik uuesti ümber töötada ning teos täiesti uuesti kavandada. Kahjuks võttis see töö liiga palju aega eriti mõnes suuremas osakonnas, mistõttu teose ilmutamiskamine senini on viibinud. Kirjastus loodab, et Teie seda hilinemist pahaks ei pane. Tõenäoliselt antakse teos paguluses välja ainult üksainus kord ja sellepärast püüab kirjastus teha, mis võimalik, et ta meie nõudeid rahuldaks.

EE väljaandmise ettevalmistused on jõudnud nüüd nii kaugemale, et teos on kavandatud algusest lõpuni. Teosesse tulevad märksõnad ja nende tekstihulgad on kindlaks määratud, on hangitud illustratsioonimaterjali jne. I vihu artiklid on valmis kirjutatud ja vihik trükitakse suve kestel. Mõnelt alalt on käsikirjad valminud koguni terve teose ulatuses. Kuna põhiline töö nüüd on tehtud, siis toimub vihikute ilmutamine edaspidi kavakindlalt. Siiski võib esimeste vihikute puhul veel mõningaid nihkumisi esineda. Käesoleval aastal ilmuvad 3–4 vihku, 1957. a. 8 ja 1958. a. viimased 8–9 vihku. Kirjastuse sihtiks on katsuda osa senini kaotatud ajast tagasi võita. See saab siiski toimuda peamiselt teose lõpupoole, millal käsikirjade valmis olles toimetusel on võimalik väljaandmist kiirendada.

Alljärgnevalt lubage end informeerida mõnedest küsimustest.

1. Pilditahvlite teosesse võtmist on põhjalikult kaalutud mitmel korral. Kahjuks pole selle teostamine majanduslikel põhjustel võimalik. Et pilditahvlid teose väärtust tublisti tõstaksid, siis on kirjastus otsustanud teose trükkida paberil, mis lubab pilte trükkida peaaegu samas kvaliteedis. Osa lehekülgi kasutatakse teoses seega pilditahvlitena.

2. Osa ettetellijast, eriti aga Ühendriikidest ja Kanadast, kus üksikute raamatute köitmine näib olevat eriti raske ja ka kulukas, on soovinud teost saada köites. Seda oleks võimalik korraldada tublisti alandatud hinnaga, kui soovijate arv tõuseks 500-le. Teatavasti trükitakse teos nii, et ta moodustab neli köidet. Kavandatud on tugev ja nägus poolnähkköide (nahkpära ja -nurgad), ja see maksab Rkr. 8:—. Neli köidet maksaksid seega Rkr. 32:—. Sel juhul peaksid aga ilmunud vihud jääma kirjastusse, kuni kogu köide (5 vihku) on ilmunud. Neil, kes soovivad vihke kohe kätte saada, on võimalik tellida kaani hinnaga Rkr. 5:— tükk, mis neile saadetakse pärast 5., 10., 15. ja 20. vihu ilmumist. Vahesest hulgal köitmine on ka Rootsis kallim ja kavandatud köide maksaks Rkr. 19:—. Neid ettetellijaid, kes teose on tellinud brošüüritult, kuid tahaksid teda saada köites või soovivad köidetele kaani, palume sellest meile viibimata teatada. Soovijate arvust oleneb, kas meil on võimalik seda soovi rahuldada.

3. Vihud saadetakse otse kirjastusest ka tellijatele väljaspool Rootsit. Rootsis elavaid ettetellijaid palume vihikute eest maksta kirjastuse posti jooksvale arvele (postgirokonto) nr. 19 10 23 aadressil: Kirjastus Estonia, Box 16 082, Stockholm 16. Teistes maades elavate ettetellijate kaasa ringkirjaga eraldi juhend. Kuna algul polnud kindel, et teose ilmutamiskamine mitte ei hiline, siis ei palunud kirjastus ettetellijalt mingit sissemaksu. Et I vihu ilmutamine toimub nüüd lähemal ajal ja kirjastusel teose väljaandmisega eriti algul on suuri kulusi, siis oleksime Teile väga tänulikud, kui Teil oleks võimalik I vihu eest maksta juba lähemal ajal. Maksta võib ka mitme vihu eest korraga.

4. Et kindel olla vihikute kättesaamises, on väga tähtis, et meil oleks Teie õige aadress. Sellepärast palume Teid nüüdsest peale meile oma aadressimuudatusest alati teada saata. See säästaks meil nii kulusid kui ka aega, mida saaksime kasutada muuks.

Teid veel kord heatahtliku suhtumise eest ettevõttesse tänades ja lootes, et teos Teile ootustele vastab,

suurima lugupidamisega
KIRJASTUS ESTONIA

SINILINNU sarjas

ilmub aprillis 1954

Johannes Kaup

LINNUSEEHITAJAD

Noorsoo-jutustus

Illustreerinud *Arno Vibalemm*

"Linnuseehitajad" on jutustus eesti kasvavate noorte elust ja kujunemisest vabas Eestis. Kergesti loetavas, elavas ja mõistetavas ilukirjanduslikus vormis esitab siin autor mineviku, ümbritseva looduse ja kodumaa tundmise põhjanevat osa inimese, eriti noore vaimses arengus. Kirjeldused eesti nooruse igapäevasest elust, Vabariigi aastapäeva tähistamisest, Eesti ajaloost, Vabadussõjast ja Muinas-Eestist aitavad oluliselt kaasa, et võõrsil kasvav noorus omaks algelisemaidki teadmisi oma ilusast ja mitmekesisest maast, nendest kaugetest ja lähedastest heitlustest, mis eestlasi iidsete sidemetega selle maa külge seovad.

Raamatu kirjutamisel on autor jälginud eriti meie täienduskoolide vajadusi kodumaa ajaloo ja maateaduse õpetamisel, nii et iga peatükk moodustab tervikliku alusvara tundidele kodumaa aineil.

Neil asjaoludel kirjastus loodab, et ka täienduskoolid teostavad raamatute ühistellimisi, kas otse kirjastuselt või lähemalt esindajailt. See siin on raamat, millega tuleb panna alus igale eesti noore omale raamatukogule, kui see juba varem pole olemas.

SINILINNU raamatud ei puudu ühegi eesti noore riulilt!

HINNAD koos saatekuludega tellijaliikmeile Rootsis: kr. 5:30, USA-s ja Kanadas: \$ 1.25, Inglismaal: £ —/6/6, Austraalias: £—/9/—, Saksaamaal: DM 3.50. Mitteliikmeile vastavalt: kr. 6.50, \$2.—, £ —10/6, £ —/13/—, DM 4.20.

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIIV

Fack 1, Lund 3, Sweden.

Eesti Kirjanike Kooperatiivi tellimiskupong

Käesolevaga tellin:

J. Kaup "Linnuseehitajad" eks.

M. Pihla "Rõõmuraasukese kirjad" eks.

Olen/ei ole EKK tellijaliige (Mittesoovitav läbi kriipsutada)

Tellija nimi ja aadress:

SINILINNU sarjas
varem ilmunud
Magda Pibla
**RÕÕMURAASUKESE
KIRJAD**

Lood lastele

64 lhk., illustreerinud *Endel Kõks*

Arvustus kirjutab sellest raamatust:

"Autori stiil on südamlikult lihtne, mõttekäik selge ja lause lühike. Asumine Rõõmuraasukeks nimetatud väikese tütarlapse mina-vormi võimaldab autoril kõnealuses raamatukeses esitatud 11 loos kujundada võltsimatut tervikut väikese tütarlapse arenguaastaist nagu lapsesilmad seda nägid."

(*Meie Elu*)

"Peab ütlema, et Rõõmuraasukene on väga terane tüdruk. Ta paneb palju tähele ja aimab vanainimeste kõneviisi järele ilma et ta ise seejuures vanainimeslik tunduks. Autoril on imeline anne osata vaadata maailma väikese lapse pilguga ja rääkida just nii nagu räägib üks Rõõmuraasuke."

(*Tulehoidja*)

"Kuigi jutustajaks on tütarlaps, on raamat tänu selle reipale põhitööle ka poistele loetav. Aineks on kodumälestused, üsna igapäevased sündmused, aga neis ei puudu siiski ka põnevuse moment. Ja moraallugemisega on autor üsna tagasihoidlik, kuigi pedagoogiline tagamõte on märgatav."

(*Välis-Eesti*)

See ja järgmised SINILINNU raamatud ei puudu ühegi eesti lapse laualt!

HINNAD koos saatekuludega tellijaliikmeile Rootsis: kr. 4:70, USA-s ja Kanadas: \$ 1.25, Inglismaal: £ —/6/6, Austraalias: £ —/9/—, Saksa-
maal: DM 3.50. Mitteliikmeile vastavalt: kr. 6.50, \$ 2.—, £ —/10/6,
£ —/13/—, DM 4.20.

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIIV.

Fack 1, Lund 3, Sweden.

Herman Kabe
Fastlagsvägen 18-I
Hägersten 1
Tel. 19 17 84
Postgiro 45 09 82

Stockholmis, postitempli kuupäev.

Eesti Vabadussõda on meie rahva ajaloo võidukaim lehekülg. Iga aastaga jääb vähemaks nende meeste arv, kes isiklikult Vabadussõda kaasa tegid. Et ei ununeks eesti rahva kuulsusrikas ajajärk meie päälekasvaval generatsioonil, siis on "Kultuuri" poolt kirjastatud "Eesti Vabadussõda 1918-1920" olnud otse tarvilik. Sellest raamatust ammutame elujõudu ja usku Eesti taastamisse. See teos ei tohiks puududa ühestki eesti kodust, kus on kasvavat eestimeelset noorust.

See suurteos koosneb kahest osast. Esimese osa kirjastas "Kultuur" 1946 a. ja teise osa 1952 a. Esimene osa müüdi lühikese ajaga läbi, teist osa on veel saadaval. Et anda ettekujutust kirjastuse hiiglaslikust tööst selle raamatu välja andmisel, olgu näiteks toodud seda, et II osa sisaldab 567 lhr ja üle 200 pildi, millistest osa on mitmevärvilise trükis. Eriti tuleb esile tõsta värvitahvleid Eesti Vabadusristist ja vabadussõjaagsetest aukraadidest. Lahingute olukordade skeemid, 29 tükki, on kõik mitmevärvilise trükis.

Kohe pärast II osa ilmumist tekkis uus nõudmine I osa järgi. Et soovijaid rahuldada, teeb kirjastus ettevalmistusi I osa uue kordustrüki väljaandmiseks. Ettevalmistuste hulka kuulub ka ettetellijate registreerimine. Eelregistreerijad on selleks alusmüüriks, millele võib sellise kapitaalsete teoste kirjastamist rajada.

Kui Teil pole veel suurteose I ega II osa, siis teete kirjastusele suure teene, kui ostate praegu II osa ja registreerite ennast I osa uue kordustrüki tellijaks. Sellega teete võimalikuks uue I osa kordustrüki ilmumise. EV-II osa maksab broscheeritult kr.60:-- , köites kr.67:--.

"Kultuur" on ainuke eesti kirjastus võõrsil, kes pakub ostjaskonnale järelmaksu võimalusi.

EV-II osa on Rootsis väga vähesel arvul. Nendest on osa saanud vigastada Saksamaalt siia saatmisel, osaliselt on aga köitekojas raamatud halvasti broscheeritud. Sellepärast on kirjastus alandanud nende exemplaride hinda järgmiselt:

broscheeritud "EV-II" osa kr.38:50

köidetud " " " 44:--

Selliseid exemplare on väga vähe. Kasutage seda ainulaadset võimalust ja ostke "EESTI VABADUSSÕDA 1918-1920" II osa veel täna.

"K u l t u u r" kirjastab ainult väärtteoseid.

E E S T I K A A R T

seitsmevärvilise trükis, suurus 50 X 70 cm.

Kaart kuulub "Eesti Vabadussõda 1918-1920" suurraamatu juure, kuid on hästi kasutatav nii koolides, organisatsioonides, eesti kodudes jne. Kaardile on kantud eesti vägede idapoolseim positsioon 1919 aastal.

Kaart saadetakse välja kokkumurtult vastavalt raamatu suurusele. Soovikohaselt saadetakse aga kaart välja ka rulli keeratult. Hind kr.6:-- + saatekulu.

"K u l t u u r" KIRJASTAB AINULT VÄÄRTTEOSEID

.....

52

Kõige täielikum kogu seltskondlikke laule on Roman T o i poolt toimetatud

L A U L I K

Sisaldab 543 laulu, hääld paberil, taskuformaadis, köites. Hind 15:--

Koguge

eesti vaatekaarte. Saadaval 100 erivaadet. Hind -:35 tükk.
Saatke õnnitlusi kodumaa vaatekaartidega.

"M e i e E l u"

on Kanaada eestlaste ajaleht. Sisaldab rohkesti kultuurpoliitilisi kirjutusi. Ilmub 4 korda kuus. Hind tellides 3 kuud 8:50

Meie Elu

"T ä h t r a a m a t" 1954, 128 lhk. Hind ~~3:50~~ 4:--

Eesti piltides!

Dublikaat-värvidiapositiivid, 5 x 5 cm, á 10 pilti sarjas. Sarjad sisaldavad ülesvõtteid Tallinnast. Nõudke lähemat informatsiooni. Originaalülesvõtted: Harry A. M a l m
Sarja hind 29:50

Stokholm, sept. 1949.

Väga austatud koolijuhataja!

Käesoleva aasta kevadel alustas Eesti Kirjastus ORTO juures tegevust noorsookirjanduse osakond Noorte-ORTO nime all, koondades ca 300 noort toetajaliikmetena koolide juures tegutsevatesse kuldringidesse. See sai teoks tänu koolijuhatajate ja õpetajate energilisele selgitustööle ning esimese noorteraamatuna ilmus F. Molnári „Paal-tänavä poisid”.

Kahjuks ei suuda 300-päine noortepere oma panusega veel mitte katta noorsooraamatute kirjastamise kulusid ja praegu on kaalul ilusa algatuse tulevik. Noorte-ORTO muutub reaalseks alles siis, kui vähemalt 500 raamatusõpra kas siis kuldringidest või väljastpoolt kohustuvad ostma ilmu-
vaid noorsooraamatuid.

Seepärast pöördub Noorte-ORTO toimetuse Teie kui rahvusliku kasvatuselise tegeliku teostaja ja noorte ning lastevanematega otseses kontaktis oleva isiku poole järgmiste palvetega eestikeelse noorsookirjanduse huvides:

teha veel selgitustööd eestikeelse noorsookirjanduse kasuks ja koondada uusi noori Noorte-ORTO kuldringidesse või moodustada ringe seal, kus need puuduvad; levitada juuresolev lastevanematele määratud kiri õpilaste kaudu nende vanematele ning selgitada kirjas toodud põhimõtteid lastevanemate koosolekutel või muudel kokkupuutumistel;

soovitada noorsookirjanduse muretsemist ka neile lastevanematele, kellede lapsed praegu veel ei kasuta noorsooraamatuid, sest raamatuid trükitakse ainult tellimiste ulatuses ja nende laste sirgumise ajaks ei ole raamatuid enam saada;

kutsuda lasteta kaasmaalasi tellima noorsooraamatuid vaderitena neile noortele, kes ise või kellede vanemad ei ole suutelised noorsooraamatuid tellima.

Kui Teie oma töörohkuses leiate võimaluse ülaltoodud neli palvet täita, siis on loodetavasti kindlustatud ka eesti noorsooraamatu tulevik ja rahvusliku kasvatuse teostamisel on astunud suur samm edasi.

Eeloleval õppeaastal on toimetuse poolt valitud avaldamiseks järgmised teosed:

- 1) Ed. Bornhöhe: Villu võitlused
- 2) Valimik eesti muinasjutte
- 3) S. Ivalo: Viiburi plahvatus
- 4) A. Kitzberg: Veli Henn ja Hennu veli
- 5) A. Saal: Äita.

Suurima lugupidamisega

Noorte-ORTO Vanematekogu

HENNO JÄNES
esimees

HEINO JÕE
sekretär

JOH. AAVIK

KARL RISTIKIVI

OLEV OLESK

Eestlastele kogu maailmas

Lugupeetud kaasmaalane!

Eesti rahvas on jälle kord oma saatuse eest võitlusse heidetud ja sedapuhku raskemasse ja saatustlikumasse kui kunagi varem. Meie riiklik iseseisvus on hävitatud, maa võõra võimu poolt vallutatud ja seal asuv rahvas alistatud vägivallale, mille sihiks on meie rahva hävitamine, et tuleval kohtupäeval polekski enam eesti rahvast, kes nõuaks tagasi oma põliseid õigusi ja riiki.

See vaenlane teab, et kultuurita ei saa olla rahvast, ning seepärast ei saa meie kodumaal praegu teostuda vaba elamine, aga veel vähem vaba vaimulooming ja rahvuslik kultuuriline teostus. Kuid niisama hästi peaksid seda teadma need ligi sada tuhat kaasmaalast, kellel on õnne olnud vaenlase käest vabasse maailma pääseda. Nende peale loodab praegu meie kodumaa. Nende kätte on suurelt osalt antud meie õiguste eest väsimatult võitlemine. Ainult nemad on praegu olukorras, et seista valvel ka selle eest, et meie vaimulooming ei väsiks, et eesti keel ja kiri elaksid ja eesti raamat saaks ilmuda ja leiaks teed iga meie rahvaliikme juurde.

See on meie teha, kas nüüd meie rahvuslik vaimsus ja omakultuur hävineb või püsib! Selle kandja, eesti raamatu, keele, kirja ja sõna saatuse on antud pagulas-konna ja väliseestlaskonna kätte. Nende suutlikkusest oleneb, kas meie noorsugu kasvab koos eesti raamatuga või ilma! Kas meie keel ja mõttemaailm leiab säilimist või häviv! Kas meie raamatu loojatel on võimalusi edasi elada kui eesti kirjanikel ja teha oma tööd!

Seni on Eesti Kirjastus Orto suutnud toime tulla korrapärase teoste ilmutamisega, mis kogusummas üle sajatuhandelise hulga on laiali kogu maailmas — eesti kodudes ja eesti inimeste juures. Kuid kirjastus üksi on oma ülesannetes jõuetu, kui kogu rahvas ta ettevõtmist ei toeta. Meie hulk siin võõrsil ei ole ju suur, ja kui raamatute ostjate arv pisut langeb, ei jaksa kirjastus enam katta trüki- ja paberikulusid ja — eesti raamatu ilmunisel on lõpp. Seni on väljaandmisega laiade hulkade poolehoiu abil aga toime tulnud, kuid

summad, mis selle juures on jätkunud kirjanikele nende edaspidise töö võimaldamiseks ja toetuseks eesti koolidele ja teistele, on olnud napid. Kuid kui väsisvad loojad ja nende olukord muutub selliseks, et nad pole suutelised enam looma uusi teoseid, on eesti raamatu ilmutamisel samuti lõpp.

Ses tõsisel olukorras ja kaugemale tulevikule mõeldes pöördub nüüd Eesti Kirjastus Orto juurde kirjanuslikuks nõuandeks moodustatud nõukogu kogu vabaduses asuva eestlaskonna poole — tulla appi meie omakultuuri säilitamise, eesti raamatu korrapärase ilmutamise ja eesti vaimuloomingu ja loojate tööjõu elujõu hoidmise töös.

Siin ei saa avaldamata jätta sügavat lugupidamist ja tunnustust neile eesti raamatu ja vaimuloomingu ümber kogunenutele, kes oma huvi, eesti raamatu hindamise ja isamaalise arusaamise tõttu seni on seisnud osalisena, olgu loojana või lugejana, raamatu tegijana või tellijana selle meile eluliselt ühe tähtsaima toimetuleku juures. Kuid mure tuleviku pärast sunnib pöörduma avalikkuse poole palvega, et vaatamata meie vabaduses asuva rahva vähesele arvule eesti raamatu tellijate hulk oleks veelgi suurem.

Kui kirjastuse iga liige tooks juurde veel ühe liikme või kui mõnel teisel teel kirjastuse tellijate-liikmete arv tõuseks ligemale *kahekordseks*, mis laialdaste hulkade tihedama ligitulemise juures peaks olema võimalik, oleks eesti raamatu ilmutamine edaspidiseks kindlustatud, meie raamatu looja, autor, võiks saada oma töötasu, nii et ta oleks suuteline anduma uute teoste loomisele, ja võiks panna ka aluse meie rahvuslikule kultuurkapitalile väljaspool kodumaad, avades sellega võimalused püsivaks ja sihikindlaks tööks meie rahvusliku tuleviku, omakultuuri ja vaimuloomingu säilitamise ja elujõu püsimise eest.

Selle ülesandega toimetulemine on meile kõigile, eriti veel pagulasaja pikaks kujunemise puhul, saatusliku tähendusega ja kirjastuse nõuandev kogu julgeb sellepärast loota, et meie vabaduses asuvad kaasmaalased, kõik, niipalju kui neid on ja kus nad ka asuvad, meie ühise saatuse ja võitluse nimel mitte ainult mõtte ja

südamega, vaid ka teoga appi tulevad eesti raamatu, eesti omakultuuri ja eesti vaimuloomingu toetamiseks.

Liikmeid võtavad vastu kõik kohapealsed E. K. Orto esindajad ja peakontor Göteborgis.

Stokholmis, septembris 1949.

EESTI KIRJASTUS ORTO NÕUANDEV KOGU:

Esimees:

August Mäkelä

Sekretär:

Henno Jänes

Nõunikud:

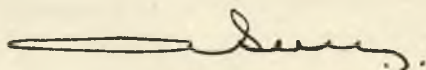
Joh. Savik

Juhani Savik

Arthur Adson

Vold. Kures

Juhataja:

E. K. ORTO VÄLISESINDAJAD:

INGLISMAAL: Peaesindaja Mr. A. Ojasoo, postiaadress:
12 Redcliffe Square *London S. W. 10.*

KANADAS: Peaesindaja: Mr. E. Toiger, postiaadress:
Murillo, Ontario

Kohalikud esindajad:

Toronto piirkond — *Johannes Soo, 9 Albermarle Ave,
Toronto, Ont.*

St. Catharinas'i piirkond — *Prl. Maimu Oja, 29 1/2
Vine St. Catharine*

Sault Ste. Marie piirkond — *Ustav Veedler, 354 Albert
St. West, Sault Ste. Marie, Ont.*

Montreali piirkond — *Prl. Salme Sillapere, 2208 St.
Luke st. Montreal, Que.*

Winnipegi piirkond — *Hr. Arnold Kivi, 268 Des Meu-
rons, C/o Johanson, Norwood, Winnipeg Man.*

Vancouveri piirkond — *Hr. A. Voore, 6573 Yew St.,
Vancouver, B. C.*

U.S.A.-s: Peaesindaja: Mr. E. Pilder, 243 E. 34 St. *New
York 16 N. Y.*

Kohalikud esindajad:

Rockportis — *Mr. Albert Oamer, P. O. box 336, Rock-
port, Mass.*

Seabrookis — *Mr. Bernhard Parming, 4010 Hoover
Village, Seabrook, N. Jersey*

AUSTRALIAS: Peaesindaja Mr. Georg Seck, 34 Walter
str. *Paddington, Sydney*

ARGENTIINAS: Peaesindaja Mr. I. Paldrok, Pozos
436 — 4, *Dap. C. Buenos Aires*

BRASIILIAS: Mrs. Alide Slett-Viire, Consulado da Esto-
nia. *Rua Cons Crispiniano 20, Sala 808 Sao Paulo*

BELGIAS: Hr. Väino Kaldma, 30 Eksterstraat Vucht,
Eisden (Mijnen) Limburg

TAANIS: Hr. D. Karopun, Tovelillevej 55, *København S*

SHVEITSIS: Hr. A. Pällo, Knöringer str. 5 *Basel*

PEAKONTORI POSTIAADRESS: E. K. Orto *Göteborg 8
Sweden.*

Telegrammiaadress: EKORTO.

Postgiro: 28 79 16.

Telefon: 660 253.

Göteborgis, 10. 4. 49.

Lugupeetud koolijuhataja.

Noorsookasvatajate poolt algatatud noorsooraamatute väljaandmine võiks teostuda meie arvates järgmiselt.

1) Iga kooli juurde organiseeritakse Noorte-Orto ring, mida võiks nimetada ka kuldseks ringiks, kui liikmekaartide kaaned teha kullavärvilised.

2) Ringi hooldajaks on kas koolijuhataja või mõni õpetajatest. Ringi vanemaks on kas ringi liikmete poolt valitud või õpetajate poolt nimetatud üks energilisematest õpilastest.

3) E. K. Orto trükib nägusad liikmearaamatud ja saadab need ringi hooldajate kaudu liikmetele kätte.

4) Liikmearaamatus on lehekülgedele trükitud vastavad ruudud nii, et liikmete iganädalased sissemaksud märgitakse ühe väikese ruudu kustutamisega kas kriipsuga või ringi korraldaja nimetähtedega.

Nelja väikese ruudu kustutamise puhul kleebitakse ringi korraldaja poolt selleks eraldi trükitud nägus kirjamark nii, et see katab kustutatud neli ruutu. Kirjamargid kujutavad eesti tuntud poliitika- ja kultuuritegelasi.

5) Raamatuid võiks ilmuda õppeaastas kuus. Kolm enne ja kolm peale jõule.

6) Liikmed maksavad 50 ööri nädalas. Iga neli nädalat annab ühe margi ja iga kaks marki ühe noorsooraamatu.

7) Ringi hooldaja-õpetaja saab igast ilmuvast raamatust ühe eksemplari tasuta.

Ringi korraldajate-õpilaste vahel korraldatakse võistlus, kusjuures see ringi vanem, kelle ringis on aasta lõpuks kõige rohkem liikmeid, võrrelduna õpilastega samas koolis, saab auhinnaks kullast Eesti vapi ja kaks järgmist hõbedast vapid.

Palume Teid lahkelt avaldada oma seisukoht siintoodud kava suhtes.

Kaasmaaliste tervitustega
EESTI KIRJASTUS ORTO.

NOORTE-ORTO'le.

Palun mind vastu võtta NOORTE-ORTO liikmeks.
Ees- ja perekonnanimi

Kooli või organisatsiooni nimetus

Postiaadress (kodune)

Sünniaeg

Liikme õigused ja kohustused on minul teada.

.....
(allkiri)

.....
(Vanemate või hooldaja allkiri)

Kuupäev

TAIDETAKSE RINGI JUHI POOLT!
Ärakiri jääb ringi kausta!

NOORTE-ORTO raamaturingi

uute liikmete registreerimisleht

Raamaturingi nimi:

Asukoht:

Registreerida uute liikmetena:

1.

2.

Liikmete üldarv nüüd:

jne.

..... 19....

Ringi juht:

Ringi vanem:

Aruanne

Nr.

NOORTE-ORTO liikmete sissemaksud

..... kooli

NOORTE-ORTO ring ajavahemikul „.....” 19.. kuni „.....” 19..

Nr.	Liikme nimi	N ä d a l a d								Kokku		Märkused
		1	2	3	4	5	6	7	8	Kr.	ö.	
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												
14												
15												
16												
17												
18												
19												
20												
21												
22												
23												
24												
25												

Kokku sisse tulnud Kr.

E. K. ORTO'le saadetud Kr.

Palun saata meie NOORTE-ORTO ringile eksemplari järgmisena ilmutavat noorsooraamatut.

NOORTE-ORTO ringi hooldaja

Ühenduses on jõud.

NOORTE-ORTO raamaturingide
juhtidele ja vanematele,

Kui Noorte-Orto möödunud aastal startis, siis garanteeris Ü.E.K. Orto kuue teose ilmumise, hoolimata kuludest. Seda tegime lootuses, et vahepeal kasvatustegelased, ärksamad noored ja lastevanemad saaksid organiseerida niipalju liikmeid, et nende ostude kogusumma kataks raamatute trükkikulud ja seega oleks siis kindlustatud ka noorsookirjanduse pidev ilmumine.

Kurvastusega peame aga konstateerima, et Noorte-Orto liikmete arv tõusis käesoleva aasta kevadeni ainult 650 peale ja sügiseks on veelgi tugevasti langenud koolilõpetajate laialivalgumise tõttu ning ei moodusta seega mingit reaalist alust raamatute ilmumiseks. Ü.E.K. Ortol aga ei ole võimalik anda välja raamatuid pideva juurdemaksuga ja nii seisame küsimuse ees: kas olla või mitte olla?

Kas Noorte-Orto püsib või mitte? Kas noorsooraamatud ilmuvad veel või ei ilmu?

Et ses küsimuses saada kiiret ja kindlat otsust, palume Teid selgitada oma kooli ja ümbruse Noorte-Orto liikmete arv ja teatada meile kuni 20. sept. 1950, kui palju võiksite Teile saata järgmisena ilmutavat raamatut.

Saadud andmetest olenevalt selgub siis raamatute ilmumise saatust. Kui liikmete arv õigustab, siis ilmub oktoobris A. Saali "Vambola". Koos selle raamatuga tuleks ka uus markide sari.

Loodame, et ühisel jõul siiski suudame veel noorsooraamatute ilmumise hoida käigus ja et Teie teete omalt poolt kõik, mis võimalik, et uusi liikmeid juurde tuleks. Eriti tuleks hoolitseda selle eest, et ühelgi lastevanemate koosolekul, kooli aktusel ega piduõhtul ei mindaks vaikides mööda, nagu seda seni kahjuks sageli on ette tulnud, Noorte-Orto liikmeks astumise selgitustööst.

Kaasmajaliste toetustega

Ü.E.K. ORTO.

Väga austatud Noorte-Orto kuldringi vanem.

1) Sügisene hooaeg on tugevasti hoogu juurde toonud ja enam ei näi võimatu, et noored ise oma ühisjõul noorsoo- kirjanduse väljaandmisega toime tulevad. Palju ei puudu enam.

2) E.K.Orto esindajate kaudu oleme asunud ka Noorte-Ortot organiseerima ülemaailmses ulatuses ja see peaks kande- pinda tunduvalt suurendama ja koondama kõik eesti noored oma aktiivse kultuurorganisatsiooni ümber.

3) Ülaltoodu põhjal oleme siiski otsustanud ka "Paal-tä- nava poiste" eest kleepida kaks marki liikmeraamatutesse ja palume Teid korraldada nii, et selle raamatu eest kleebitakse Kreutzwald ja Jakobson.

4) "Villu võitlused" saadame välja lähematel päevadel neile ringidele, kes on juba teatanud või teatavad oma liik- mete arvu. Selle raamatu eest palume kleepida liikmeraamatusse Tammsaare ja Tõnissoni margid.

5) Järgmise raamatuna ilmub detsembri keskel "Eesti muinas- jutte" ja selle eest kuuluvad sissekleepimisele Laidoneri ja Pätsi margid. Pärast jõule ilmuvate raamatute jaoks trükitakse uued, erivärvilised margid.

Kaasme-laslike tervitustega

Noorte-Orto vanematekogu.

Ühenduses on jõud!

Lugupeetud Noorte-Orto kuldringi vanem.

1) Saadame Teile siinjuures uue seeria Noorte-Orto marke. Palume markide kleopimist korraldada järgmiselt:

- a) tuleval nädalal ilmuva "Viiburi plahvatuse" eest: Kuperjanov ja Pitka,
- b) aprillis ilmuva K. Rahu "Isamaa eest" I osa puhul: Koidula ja Liiv,
- c) 1. juunil ilmuva "Isamaa eest" II osa puhul: Faehlmann ja Põdder.

2) Kui Teilt vahepeal ei ole tulnud ega tule teist korraldust, siis saadame Teile nimele "Viiburi plahvatust" sama arvu kui "Besti muinasjutte" saatsime.

3) Belmisest seeriast ülejäänud margid ja müümata raamatud palume meile tagasi saata. Saatekulud palume raamatute rahast maha arvata.

4) Koos "Viiburi plahvatusega" saadame ka uue ringkirja lastevanematele ja palume see õpilaste kaudu laiali saata.

Täname Teid senise sõbraliku ja hoolsa kaasabi eest Noorte-Orto organiseerimisel. Tagasihoidlikul algatusel näib olevat edu ja Noorte-Ortost on kujunemas ülemaailmne eesti noorte viljakas organisatsioon.

NOORTE-ORTO
vanematekogu

Göteborgis 15.2.50

Postiaadress:

Noorte-Orto
Box 870
Göteborg 8

Lugupeetud koolijuhataja.

Varem vahetatud informatsioonide põhjal saadame Teile siinjuures vastavad materjalid Noorte-Orto kuld-ringide asutamiseks.

Liikmeraamatuid lisame niipalju kui oli tead liikmeid eelregistreerimisel, pärast liikmeraamatute väljajagamist palume meile teatada liikme nimi, sünniaeg, postiaadress ja liikmeraamatu number.

Uutel juurdetulijatel palume lasta täita ja lisatud liikmeksastumise sooviavaldused ja need saata meile edasi, misjärel saadame neile liikmeraamatud välja.

Kuna käesolev õppeaasta lõpeb peatselt, siis ole enam võimalik rakendada sissemaksustusteemi: 50 öödi nädalas, vaid Noorte-Orto liikmetel tuleb raamatu liikme hind liikmeks hakkamisel kohe tasuda. Esimese raamatu ilmub, nagu varem teatatud, F. Mölnäri "Paal-tänava poisid", hind Kr. 8.-, liikmehind Kr. 4.-. Selle raamatu ostjale kleebitakse hiljem liikmeraamatusse kogumise mark Konstantin Pätsi pildiga. Margid saadame hiljem välja, kuna need ei ole praegu veel valmis.

Organiseerimistöö tuleks läbi viia veel käesoleval kevadel, et siis sügisel võiks Noorte-Orto jätkata täie hooga oma tähtsat tööd.

Kaasmaaliste tervitustega

Besti Kirjastus Orto

E. K. Koolitoimikonnale.

Olen läbi vaadanud
hr. H. Rajamaa poolt koostatud
lugemisku käsikirja ja pean
soovitavaks seda esitatud kujul
trükkis avaldamiseks.

Võimaluse korral võiks
lugemikus esineda veel hõimu-
küsimusi käsitlev peala (näit. Soome),
mis hr. Rajamaale Soomest
pidi saabuma.

Stockholm,
19/10-56

Jedofmann.

Eesti Komitee Koolitoimkonnale.

Lugemiku käsikirja asjus.

Üldiselt.

Võrreldes endistega on selles käsikirjas rõõmustavalt palju uudset ja ajakohast. Eriti õnnestunud on suures joones luuletuste valik. Proosapaladest osa kannatab jutustuse põnevuse ~~and~~ puudusest ja on liig pikad.

Täienduskoolide seisukohalt oleks soovitatav, et lugemik sisaldaks veel mitmekülgsemat ainekogu kodumaa tundmise alalt. Näiteks võiks olla lihtsaid ja elavaid jutustusi J. Tõnissonist, K. Pätsist, J. Laidonerist samuti meie kultuuriloo - Kreutzvaldi, Koidula, Liiva, Vilde jne kohta.

Luuletuste osas

Üldtasemest erinev on J. Oru laul, mis sobib väiksematele. Samuti väheütlev on oma abstraktse paatosega J. Remmelgase laul, mille asemel võiks olla mõni Juhan Liiva laul. Ka Under ja Betti Alver võiksid olla esindatud.

Jutustused .

Pikkuse tõttu pean sobimatuks järgmisi palasid:

Tormis, mis on lisaks igavavõitu.

Kadriõhtu, mille asemele soovitaksin võtta mõnda Tuglase rütmilises proosas kirjutatud lühikest pala, mis oleks ka keele ilu näiteks.

Kompaniiülevaade surm, mis ka sisuliselt on rohkem täiskasvanuile.

Selle asemele soovitaksin sisuliselt Underi Sõduri ema.

Teraspoiss on samuti liig pikk.

Kalevipoeg

ei kuulu minu arust lugemikku, vaid sellele peaksime ka edaspidi pühendama rohkem aega ja ruumi. Seevastu Kalevipoja looja ja sünnilugu peaksid kuuluma lugemikku.

Piiritu Orviku kaks ilusat juttu on vähem sobivad noortele.

Maateaduse osa jääb tasakaalutuks: Hiiumaa ja Karksi on tõstetud esile, seevastu näiteks Tallinn või Tartu ei leia mingit käsitlust.

Uute juttude hankimisel peaks panema rõhku keelelisele ja stiililisele sujuvusele, jutustuse lihtsusele ja elavusele.

Erna Sironen

H. Rajamäe lugemiku küsitaja kohta.

- ① Rajamäe lugemik ei erine kuigi palju sellest lugemist-
tuybit, mis kujunes moodi ja teki tarvitusele iseseisvusest
Eestis epaolnud ka sellel hea ja õige. Paguluses aga ei ole see
lugugi sobiv ja otstarbekohane, vaid sinu vajaduse meditaalselt
erinevat laadi lugemik.
- ② Eestlaegne lugemik koosneb enamasti siit-säält kirjandusest
ja ajakirjandusest väljavalitud paladest, mis olid juttustavad
või kirjeldavad laadi; enamasti maaelust. Tundub, et sellega
peeti silmas peamiselt maa-algkooli. Seda laadi on globaalselt
ka R. kõnealune lugemik.
- ③ Rajamäe lugemik annab liig vähe teadmisi Eestist. Eest
paguluslugemik peaks just andma ka teadmisi Eestist — Eesti
geograafiast, ajaloo, tähtsatest tegelastest, kirjandusest. Sest see
lugemik peaks peamiselt olema perekonnalugemik, mida isa või
ema laseb oma last või lapsi lugeda. Ka sobib see hästi
õpetuskoolidele. See lugemik ei või olla vääralt Stockholm
algkooli jaoks.
- ④ Rajamäe lugemikus on mõned palad ka ülearu pikad, näit.
„Tormis“ (10 lk.), „Muu kodu“ (12 lk.), „Kalevipoeg“ (koguni
21 lk.). Heas lugemikus peaksid lugemispalad olema $\frac{1}{2}$ kuni
rohkemast 4 lk., hakilikuks $\frac{1}{2}$ kuni 2. Hinnalt peaks kolm
minutiga võivad olla pikemad (kuni 6 ^{kuni} 8 lk.).
- ⑤ „Kalevipoeg“ peaks eriti andma lühikese 2-3 lehekülje lühise
sissejuhatuse ülevaate. Enne seda kogumit veel lühema ($\frac{1}{2}$ lk.)
pala sellest, mis on „Kp.“, millel see ilmus kes ta kirjutas.
Siis alles anda üksikuid „Kp-a“ episoodide, nite pikemalt üheks
kuni 1 kuni 2 lk. Need võivad olla laiali eri kohtades teiste
lugemispalade vahel. Sellega välditakse tüütavust ja saavuta-
takse mitmekesisust. Lugemik muutub lõbusamaks.
- ⑥ Rajamäe lugemikust võiks välja jätta mõned palad kui
vähetähtsad, võlurid või igavvõitu, näit. järgmised:
Põlevkivi kaevandused ja õlivabrikud.
Põllundusest muistset iseseisvuse ajal.
Kadriõhtu.

Kuidas vanasti tubistati saunustati.
 Tulvaluureid.
 Jõulud vanas koolis.
 Ohverdamas.
 Muistete eestlaste peid.
 Kompaniijelema surm.
 Mere ääres.
 Uus koda.
 Eskujalik skaut.
 Teraspois.
 Jalgpallivõistlus.

⑦ Loovitan välja jätku järgmised luuletused:

Geipsi.
 Vana Võrumaa.
 Me sündime.
 Balti liit (parem oleks sellekohane proosapala).
 Ma näen sind (" " " ")
 Sind armastan, Eesti.
 Kojutulek.

⑧ Lugenitakse tuleks võtta luuletused:

Hoidula — "Käebus" (ilus, meeldiv, rõõm)
 A. Alver — "Eesti jumalad" (annab ilusa ülevaate
 eesti mytoloogiast ja häälestab ta is loog.)

Lahvalauludest lisada:

Vaese lapse laul.

Kust me laulma õppisin.

Tuleks veel leida 4-5 head luuletust (kunstluuletust)

⑨ Lisada järgmised proosapalad:

Facklmann — "Täheviise laul" (väga ilus)

" " " Endlajärve ja Jüta

Meinasjutt "Veahired" (oli C. K. Jakobsoni lugemikus;
 väga ilus ja mõjuv fantaasia)

Päikeselle lisada:

üks pisuhäma jutt

yleis rahasegust
 " jutt metrahaldjast
 " " veehaldjast
 " " vanapaganast

Laada ja valida
 Eiseini vastavaist
 kogudest

Ja võib-olla veel mõni ~~muu~~ nende taoline Eiseini
 kogudest.

Need on lühikesed ega võta palju ruumi; aga veetlevad
 noorte fantaasiat ja annavad kujutlust Eesti vanarahva
 fantaasia maailmast ja mingi uskumustest.

(10) Kreutzwaldi muinasjutub "Maalused" võiks lisada veel
 järgmise Kreutzwaldi kogust:

"Hõlumee kuningas". See on enam tütarlastele, kuna
 "Maalused" on enam poistele. Rajamoa lugemik on
 üldse liig ühekülgiselt poistele; tütarlastele pakub see
 vähe huvitavat. Tütarlastele tuleks ka silmas pidada.
 Tähest peaks võtta veel yhe nendekohase muinasjutu.

(11) Nalja ja lõbusust peaks lugemikus ka olema. Lõda ei
 ei ole Rajamoa lugemikus peagu seegi. Lõpust võiks
 Eiseini kogust "Eesti rahvanali" võtta mõned naljad
 ja ka Kreutzwaldi kogust muinasjutu "Päev väike ja
 täitmatu naine" või "Naljakes härgajärgmine" või
 veel parem mõlemad.

(12) Rajamoa lugemik annab, nagu üteldud, liig vähe teadmisi
 Eestist. Teadmiste andmiseks tuleks anda järgmisesisulised
 palad (suurusega $\frac{1}{2}$ kuni 2 lk. igaüks).

Eesti asend, suurus, ja (enelised) maakohtad.

(disatrad peaks olema Eesti Kaart). Koguni
 mõned tähtsamad ja huvilamad kihelkonnad/kiirkud
 (tuleks sel d'ra nähtada).

Eesti jõed, järved ja jõed.

Eesti saared.

Eesti metsad (missesugused ^{puud} mis kasvavad).

Tähtsamad linnad ja nende kirjeldused (Tallinn,
 Tartu, Pärnu, Viigandi, Lõvessaar, Haapsalu,
 Narva) - veele eri artikliga ja pildidega.

Eesti ajaloo järgus.

Üksikult: (Eestiseise aeg; muistne vabavõitlus
 ja iseseisvuse kaotus; Ordo aeg; Jüriöö õhtu/vastu-

hakkamine, mõis); ^{Poota ja} Pootsi aeg; Põhja-Eida; Lõve aeg;
Pahvasliku ärkamise aeg; Vabadussõda; iseseisuse
aeg; iseseisuse kaotus ja okupatsioonid
(lyhikest ühtikund artikkelid).

Pagulus

Eesti tähtsamad tegelased: K. Jannson, Jakobson,
Hust, Thissson, Pats.

Tähtsamad kirjamehed: Kraatzwald, Jannson,
Koidula, Wilde, Sõrgam, Vorr-Estli kirjamehed ja
mõned muud. — Kõ lyhikest peale.

Tartu ülikool

Endine Eesti talu; talutööd.

Eesti keel — mis kelle ryhma kuulub; mõned ta
iseseisuse, ^{ryhm} 14 käänet.

Sel puhul esineb rahvuslik tähtsus: keele
kaotusega kaotab rahvas oma rahvuse ja süda
teise rahvuse. Sep. probleem kinni Eesti
keelest. Eesti keel kuulub fennougrilise Eesti keele
rühma. Keel ja lihtsust kirjaviisi ja kirjutat
mõistat.

Eesti vabariigi iseseisuse ajal; parteid.

Eesti naaberriigid ja rahvad.

Soomet eri lugemispala.

Lyhike ylevoode "talerealust".

(13)

Tähtselt tuleb anda ^{või võimalikult pooltõlkinud} kymmekond (lyhemat pala
ka välgastpoolt) Eesti:

Maaailmaosad ja ookeanid.

Tähtsamad maailmaosad

Tähtsamad leidsed.

Need on karmid Eesti keele põrismised kymmekond
ja sõnavara pörs (näit. "Väike ookean").

(14)

Sõnavara pörs tuleb anda ka kymmekond lyhikest
pala loodusteadusest, mõne mets- ja kodulooma, linnu,
kala, putuka kirjeldusest, kokku umbes 10 lk.

(15)

Usupörs tuleb anda järgmised lugemised:

Piibli algus (maailma loomine)

Jõulu- ja Vaherangeeliim (Kristuse sünd)

(Vaher ka Kristuse kannatanu ja ülestõusmise)
(lyhikest)

Hymme kõike

Meie ja palve

Vana testamendi koosseis (tähtsamad raamatud)

Uue testamendi koosseis (" ")

Meli-viis ~~Kõik~~ laulu (üht kindel kuu ja
võrgupäik, Ma hulan taevast gloriast,
"Oh Jeesus, sinu valu" jne.)

- (16) Kattendeid romaanidest ei tule lugemikku võtta ja soovast
ka mingi novell. Meie ^{semas} kirjanduses on soovast mõni
lyhinovell, mis oleks lugemikule kohane (s.o. et see sobiks
ja oleks tõesti huvitav 10-kuu 15-aastasile)

Võib sobiks siiski Juhani Vano laulud "Jaanipäev"
ja "Hõõruse unistus".
Eesti kirjandusest ja romaanide kattendest tuleb koostada eraldi kirjandusloetelu
lugemik.

- (17) Alghoolikaliste laste lugemikena ei tuleks võtta õigust ja
võitlust, kirjeldavaid jätke või nende kattendeid (nagu seda
tehti vaheliks eesti keele lugemikes).

- (18) Õpetamine lugemispäev ei saa kuskilt väga loigata,
vaid need tuleb osalt koostajal enesel kirjutada, ~~mis~~ osalt
sellisteks kohasil asjatundjail kirjutada lasta.

- (19) Lugemikusse tuleb pöörata Eesti kaardi joigitada jätta
Eesti noortest, lühinadest, ehitustest (ka eesti talust),
käsitööd tegelevatest ja kirjameestest.

- (20) Vähetuntud sõnad seletatagu ^{iga} lugemispäeva lõpus,
nagu ongi tehtud ka Rajamäe lugemikus, aga niist
antagu ka alfabetaalne sõnastik raamatute lõpus (võidatuga
lehekülgedele, kus need seletatakse).

- (21) Niisugust lugemikku loeksid huviga mitte ainult
noored, vaid ka täiskasvanud eestlased huvi ja
kasuga.

- (22) Arvestades kõiki eespool esitatud seisukohti ja
mõtteid, leian, et Rajamäe lugemik tuleks põhjalikult
ümber teha ja täiendada, siis alles kõlbaks ka
otstarbekaks panna lugemikute, mis Eestit toeks

pagulasnoortele lähemale, ning ärataks ja kasvataks
neude rahvastunnet.

Johannes Ravik

16. XII 56

Lisa.

Viiks veel lisada Soome ja Ungari hümni tšeljed
proosas, aga väriridade kohalt ~~koht~~ eri riidadena
trykitud. Siis nähtaks, millised ilusad ja rõõmsad
mõtted on neil hümnil. Soome hümni (Maamme)
tuleks tšelkida esimene, alviimne ja viimne salm.

H. Rajamaa "Lugemiku" käsikirja puhul:

1. Ainestik on liig arhailine. On küsitav, kas see noori lugejaid huvitab.
2. Peaks olema ka reaallainelisi palasid sõnavara rikastamiseks.
3. Skautlust käsitlevaid palasid on liig palju.
4. "Peipsi" välja jätta halva kompositsiooni ja stiili pärast.
5. Katkendis A. Gailiti romaanist "Isade maa" mitte autori stiili muuta.
6. Väheste väärtusega luuletused, millede autoriteks on Oro, Jaik, Raudkepp, Triik, Rimmelgas, Eller, asendada parematega.
7. G. Suits: Jüripäeva unistus. Peab olema: Jüripäevaöö unistus.
8. M. Veske: Kas tunnend maad, ... Mitte lõpetada salmi jne-ga, vaid refrään iga salmi lõpus välja kirjutada.
9. Märkida iga pala juurde autori nimi.

Stokholm, 24. okt. 1956

H. Eller.

76

KIRJASTUS VABA EESTI
Box 16211, Stockholm 16

Stockholmis, 18. mail 1954.

Eesti Komitee
Eesti Koolide Toetuskapital
Stockholm

Eesti koolidel, täienduskoolidel, noortel ja lastevanemail on juba kaua aega puudunud noortele kohane käsiraamat Eesti ajaloo alal ja selle järele on tuntud tõsist puudust. Parijõe-Algma-Koidu "Eesti ajalugu algkoolidele", mis ilmus 1946.a., on juba üle 5 aasta müügil täiesti lõppenud. Seni on puudunud algatus ja võimalused selle uue trüki väljaandmiseks või uue taolise õpiku avaldamiseks.

Nüüd on ajaloolane mag. J.Koit mainitud raamatu ümber töötanud, võttes seejuures arvesse neid tingimusi, milledes praegu peab toimuma eesti noortele ajaloo õpetamine. Raamatut on ka oluliselt täiendatud nii ülevaateliselt kui ka vahele põimitud lugemispalade poolest, eriti peatükkides, mis käsitlevad Eesti iseseisvuse perioodi, Nõukogude okupatsioone, eesti meeste võitlust kodumaa eest viimases sõjas ja eesti pagulasi vabas maailmas. Ka on mainitud osades juurde tulnud paeluvat pildimaterjali. Raamat, mille autoritena on märgitud J.Parijõgi-T.Algma-J.Koiti ja mis kannab pealkirja "Eesti ajalugu noortele", haarab umbes 336 lk. ja sisaldab palju pilte, jooniseid ja kaarte, nende hulgas lisa ka Eesti maaala geograafilise kaarti.

Raamat, mille käsikiri on momendil läbivaatamisel E.K. Koolitöimkonnas, on sobiv eesti koolidele, täienduskoolidele, noortele ja vanematele iseseisvaks lugemiseks, õpetajatele ja lastevanematele käsiraamatuks noortele populaarsel kujul oluliseimate teadmiste andmisel eesti rahva ajaloo kohta, mis kulmineerus iseseisvusaegses õitsengus. Sellel raamatul peaks olema oluline tähtsus eesti noorte rahvuslikul kasvatusel ja nende säilitamisel oma rahvale ja Eesti tulevikule ajal, kus ikka tõsisemaks muutub meie noorte ümberrahvustumise või oma rahvast võõrdumise oht.

Selle raamatu väljaandmise kulud 3.000 eks. tiraaži juures on ümarguselt kr.20.000:-- . Raamat võiks ilmuda k.a. septembris. Selle hinnaks on ette nähtud kr.14.50:-- , kusjuures on arvestatud, et suurem osa läheb tegelikult müügile soodustusega ja hinnaga kr. 11:-- . Kuna raamatu kulud tuleb tasuda paari kuu jooksul ja kuna kulude tasasaamine müügist nõuab kindlasti aastaid, siis ei ole selle raamatu trükki andmine võimalik ilma toetuseta minimaalselt kr. 3.000:-- ulatuses. Pöördume käesolevaga Eesti Koolide Toetuskapitali poole palvega toetada seda üritust mainitud summa ulatuses, tehes sellega võimalikuks "Eesti ajalugu noortele" ilmumise. Toetuse väljamaksmine võiks toimuda raamatu ilmumisel, kuid trükki andmist on meil võimatu riskeerida enne Teie põhimõttelise otsuse teadasaamist.

Olles veendunud, et Eesti Koolide Toetuskapitali lgp. juhatusel on selge selle õpiku ilmumise tähtsus ja et selle toetamine on kooskõlas EKTK sihtjoontega, jääme lootma Teie positiivsele otsusele.

Suurima lugupidamisega

Kirjastus Vaba Eesti

Ann Kõik
Sekretär

77
Stokholmis 12.novembril 1954.

Kirjastus Vaba Eesti
Box 16211
Stockholm 16

Eesti Komitee Koolitoimkond oma koosolekul
11.nov. 1954.a. otsustas anda oma soovitus
Parijõe-Algma-Koidu "Eesti ajalugu noortele".

Teie palve 18.maist s.a. otsustati sel koos-
olekul rahuldamata jätta, kuna Koolide Toetuskapita-
lil puuduvad selle rahuldamiseks praegu rahalised
võimalused.

H.Mark,
Koolitoimkonna esimees

98
7.3.1955.

J. Parijõgi-T. Algma-J. Koit
EESTI AJALUGU NOORSOOLE

hinna selgituseks.

Kuna J. Parijõgi-T. Algma-J. Koit "Eesti ajalugu algkoolile", mis ilmus 1946.a., maksis kr. 5:-, 1954.a. ilmunud "Eesti ajalugu noorsoole" aga ettetellimisel kr. 14.50 /sama hind ka hiljem koolidele ja noorteorganisatsioonidele/, pärast ilmumist müügikohtade kaudu kr. 17.50, siis võib hinnavahe arusaadavalt küsinusi tekitada. Selgituseks on tarvis juhtida tähelepanu järgmistele asjaoludele:

raamatu hinna määramine kõigepealt selle ulatus ja kujundus - lehekülgede arv, illustratsioonide hulk, köide jne. - ja ettenähtav levik. Raamatu sisu - kas raamat on näit. kooliraamat või mitte - ei tee seejuures selle valmistamist ei odavamaks ega kallimaks.

Sellest ajast, kui 1946.a. ilmus "Eesti ajalugu algkoolidele", on trükikulud tõusnud 60-70 %. Tookordne madal hind oli võimalik ainult raamatu väljaandmiseks saadud toetuse tõttu. Raamatu müük ei katnud otse-seid trükikulusidki, rüükimata klisheedest, autorihonorarist j.m. kulusdest, mis kõik kaeti kõrvalt. "Eesti ajalugu algkoolidele" oli 314 lk, brosseeritud, mistõttu raamat kiiresti lagunes, ei sisaldanud värvilist kaarti. Müüd ilmunud "Eesti ajalugu noorsoole" on aga 392 lk, kusjuures lehekülje trükimaht on suurem ja seega ka kallim, raamatu pildimaterjali on suurendatud ja suurem osa klisheesid on tulnud uuesti valmistada. Raamatusse on kleebitud üks mustvalge ja teine 4-värviline Eesti kaart, mis koos köitega moodustavad juba ise ligi kr. 3:- raamatu hinnast.

Kas "Eesti ajalugu noorsoole" hind on põhjendatud, kas see on kallim või suhteliselt siiski veel üsna odav, peaks näitama võrdlus paari teise väljaandega. 1948.a., kui trükikulud oli praegustest veel ligi 50 % odavamad, ilmus Rootsi-Eesti õpperaamatufondi väljaandel A. Lehe maateaduse õpperaamat koolidele "Eesti". Raamatus on 84 lk + üks sissekleebitud mustvalge kaart, brosseeritud. Kui jätta arvestamata mainitud hinnatõus, juba siis peaks "Eesti ajalugu noorsoole" hind sellega võrreldes olema kr. 23:-. 1953.a. lõpul ilmus Eesti Kirjanike Kooperatiivi väljaandel G. Suitsu "Eesti kirjanduslugu" 1. Raamat on 256 lk., hind köites, tellijaliikmeile kr. 14.90, vabamüügil kr. 18.50. Selle raamatuga võrreldes peaks "Eesti ajalugu noorsoole" hind olema ettetellimisel kr. 23.50, vabamüügil koguni kr. 28:-.

Seejuures oli viimatimainitud raamatu trükikulude katmine kindlustatud üksnes ettetellimistega ja edaspidine levik kindel. Laialdane järelepärimine USA-s, Kanadas, Rootsis, Inglismaal, Austraalias j.m. on aga näidanud, et "Eesti ajalugu noorsoole" levik saab toimuda ainult pikema aja jooksul. Kokkuvõtte näitab, et kulude tasaseamiseks kulub tõenäoliselt 5 aastat, kuna kõik arved tulevad aga maksta eranditult 1955.a. jooksul.

ESTONIAN COMMITTEE

Skräddargränd 2 B'
STOCKHOLM — SWEDEN
Tel. 11 59 78, 21 54 80

99
Märkusi raamatu kohta : "J.Parijõgi, T.Alma,
J.Koit. Eesti ajalugu noortele."

1. Eestis oli sel raamatul kaks autorit, kes oma pedagoogilise tarkuse kui ka kirjadusliku stiili poolest väga tugevasti erinesid. J.Parijõgi oli tuntud pedagoog ja kirjanik, kuna T. Alma nii pedagoogikas kui ka kirjanduses keskpärasusest kõrgemale ei tõusnud. ^{Parijõgi}maalis ajaloolisi sündmusi elavalt silmade ette, T.Alma kirjutas konspektiliselt ja üldsõnaliselt ja registreeris fakte. See nähtub ka nimetatud raamatust. Vanemasse aega puutuv materjal, mis tuleb Parijõelt, on põhjalik ja elav, uuem aeg T.Alma sulest on katkendiline, üldsõnaline, kuiv ja konspektiivne. Parijõe esitatud materjal on hea, Alma oma puudulik.

2. Eesti iseseisvuseaegsete ajalooõpikute ~~puud~~puuduseks oli puudulik proportsioon vanemat ja uuemat aega käsitleva materjali vahel. Hoolimata sellest, et õppekavad rõhutasid uuema aja tähtsust ja vajadust käsitleda eesti ajalugu põhjalikult ärkamiseajast peale, pühendasid õpikud ~~peaosa~~ peatähelepanu vanale ajale kuni teoorjuse aja lõpetamiseni. Vanema aja kohta oli autoritel palju läbitöötatud materjali käepärast, kuna aga uuem aeg alles läbitöötamist nõudis. Eriti puudulik selle poolest oli Adamsoni ajalooõpik.

Sellesama puuduse all kannatab ka eelnimetatud õpik. Kavatssetavas uues trükis on J.Koit küll uuema aja kohta käivat materjalide hulka tublisti suurendanud, kuid seda üldist ja väga olulist puudust ei ole ta siiski kõrvaldada suutnud.

Materjali jaotus raamatus on järmine:

Eelajalooline aeg - 1000 rida.

Eesti Vabadusevõitlus - 817 rida, kuid sellest tuleb maha arvata sakslaste võitlust Lätimaal 180 rida, mis tegelikult eesti ajaloosse ei kuulu, nii et siia järele jääb 637 rida.

ESTONIAN COMMITTEE

Skräddargränd 2 B'
STOCKHOLM — SWEDEN
Tel. 115978, 215480

Orduaeg - 1197 rida,

eestlased mitme riigi võimu all - 392 rida,

Hiline Rootsi aeg -891

Kokku orduajast kuni Vene ajani 2410 rida.

Vene aeg:

kuni pärisorjuse kaotamiseni - 357 rida,

teoorjuse aeg - 992 rida.

Kokku Venemaa alla langemisest kuni teoorjuse lõpuni 1367 rida.

Uuem aeg:

Ärkamisaeg 9 - 911 rida,

venestuse aeg 191 rida,

1905. a revolutsioon 194 rida,

majandusliku tõusu aeg 113 rida.

Kokku teoorjuse kaotamisest kuni eesti iseseisvuseni 1407 rida.

Iseseisvuse aeg:

Esimene Maaailmasõda- 54 rida,

iseseisvuse sünni 144 r.,

saksa 1 okupatsioon - 129 r,

Vabadusesõda 300 rida.

Sellega iseseisvuse sünni ja Vabadusesõda kõigest 444 rida.

Eesti iseseisvuse aeg 551 rida.

2.Saksa ja Nõukoguse okupatsioonid 1104 rida.

Kõige kokku ümarguselt 9000 rida.

Proportsioonide ebanormaalsus paistab kohe silma, kui silmas pidada, ajajärgule iseseisvuse sünnist kuni iseseisvuse lõpuni ei ole rohkem ruumi antud kui eelajaloolisele ajale, märksa vähem aga kui x Saksa ja Vene okupatsioonidele.

Jämedates joontes jaguneb raamatu sisu protsentides järgiselt:

ESTONIAN COMMITTEE

Skräddargränd 2 B
STOCKHOLM — SWEDEN
Tel. 11 59 78, 21 54 80

Ajalooline aeg	11%
Eesti Vabadusevõitlus	7 %
Orduajast Vene ajani	27 %
Vene aeg teoorjuse lõpuni	15 %
Ärkamiseajast kuni 1. Maailmasõjani	15,5
Iseseisvuse sünn ja Vabadusesõda	5 %
Eesti riikline iseseisvus	6 %
Võõrad okupatsioonid	12 %.

Kui võtame selle materjali, mille läbitöötamisele Eesti õppekavad erilist rõhku panid, saame järgneva ülevaate:

Muistne Vabadusevõitlus	7 %
Ärkamisaeg	15%
iseseisvuse sünn ja	
Vabadusesõda	5 %
Eesti riikline iseseisvus	6 %
Kokku	33%

Kõige tähtsamale osale eesti ajaloo kohta on antud ainult üks kolmandik raamatust.

Veel selgemaks saab see ebanormaalse olukord kui peatunud üksikutel kirjeldatavatel momentidel.

Muistsele Vabadusevõitlusele on antud kaks korda rohkem ruumi kui Vabadusesõjale. Maatra sõjale on antud 84 rida, Pühajärve sõjale 59 rida, Landesveeri sõjale aga kõigest 24 rida.

Aadlipulme, linnakodanikkude pidusid ja vakusepidusid kirjeldatakse 120 reas, jesuiidi kirjale on antud 72 rida, aga eesti teatrimajade ehitamisele on võimaldatud 7 rida, eesti sõjavägede loomisele 25 rida, iseseisvuse väljakuulutamisele 25 rida, eesti hariduseala korraldamisele iseseisvuse ajal 25 rida, eesti maapõuevaradele 14 rida,.

ESTONIAN COMMITTEE

Skräddargränd 2 B'

STOCKHOLM — SWEDEN

Tel. 11 59 78, 21 54 80

Tsaar Peeter I elulugu on 43 rida, kuna Kreutzvald, Fahlmann, Koidula, Veske, Reinvald ja Kuhlbars kõik kokku on pidanud leppima 33 reaga, Saavutustele eesti teaduse, ilukirjanduse ja kunsti alal on antud küll 56 rida, kuid selles 56 reas on ka lotletud mitte vähem kui 74 nime, mis didaktiliselt täiesti lubamatuks tuleb lugeda, sest säärasest loetelust ei ole mingit kasu.

Prohvet Maltsvetist on kirjutatud 64 rida, aga Jaan Tõnissonist kõigest 35 ja Konstantin Pätsist 38 rida. Kindral Laidoneri on nimetatud küll ametialaliselt, kuid muid ei ole temast mitte midagi.

Eesti iseseisvuse aeg ühes iseseisvuse sünniga on nii konspektiivne, et sealt mingisugust ülevaadet ei saa. Eesti Maapäevast ei kuule me muud, kui et ta end 15. novembril 1917. a kõrgeimaks võimuks Eestis kuulutas ja hiljem Päästekomitee valis. Aga mis asutus see oli ja mis ta muidu tegi, sellest ei ole sõnagi. Samuti ei ole sõnagi Eesti Maavalitsusest ega tema suurest korraldusetööst. Riigikogu tegevusest ei ole raamatus sõnagi, Kohutute korraldamisest kõneldakse küll Rootsi ja Vene ajal, aga et ka Eestis kohtud tegutsesid, sellest ei kuule me midagi. 14 rida on antud Rootsis töötavale Eesti Teaduslikule Instituudile, aga eestiaegeest Tartu ülikoolist ei lausuta sõnagi. Kirikukorraldamisest ei ole sõnagi, samuti ka mitte Vähemusrahvaste Kultuurautonomiast. Ja nõnda edasi.

Sellest järgneb, et raamat oma kõige tähtsamas osas -ärkamiseajast kuni iseseisvuse lõpuni nõuab täielikku ümbertöötamist ja et sellele osale tuleb raamatus niipalju ruumi kui ta seda väärrib.

3. Üksikutes küsimustes uuema ajaloo alal ei saa autoriga olla ühel arvamisel. 1905. revolutsioon on kirjeldatud ühekülgselt, nagu oleks see olnud eesti rahva asi ja ei kõnelda midagi sellest osast, mis selles etendasid vene elukutselised revolutsionäärid ja ei ole märgitud ka seda intensiivset võitlust, mida eesti kodanlased revolutsioonilise propaganda

ESTONIAN COMMITTEE

Skräddargränd 2 B'
STOCKHOLM — SWEDEN
Tel. 115978, 215480

vastu pidasid. Lhk. 254 on omaks võetud saksa mõisnikkude ja kommunistide ühine vaade, et mõisade põletajad Eestimaal olid töölised ja maatamehed. Seal kirjutatakse: "Maatamehed ühes töölistega pidasid salajase koosoleku, kust otsustati juhtide tahtmise vastu maale minna mõisu hävitama. Üksikute salkadena mindi linnast välja ja põletati mitukümmend mõisat maha." Tõeliselt ei olnud need aga ei "töölised" ega "maatamehed", kes Tallinnas välja läksid mõisaid põletama, vaid elukutselised revolutsionärid.

Lhk. 250 antakse edasi H. Laikmaa jutustus selle kohta, et "rahva jutu järel" Bernhard Laipmann eelistanud mahalaskmist vitsahirmule. See on aga ainult H. Laikmaa enda jutt, oma venna ülistamiseks. B. Laipmanni lesk on mulle mitu korda kinnitanud, et ei olnud mingisugust valikut vitsahirmu ja surma vahel, vaid et Bernhard Laipmann algusest peale oli määratud mahalaskmisele.

Lhk. 258 seletatakse eestlaste Petrogradi meeleavalduse puhul, et Riigivolikogu komandant küsinud eestlastelt, mis pärast nad Petrogradi ära ei võta, kuna neil ometi säärane relvastatud jõud on. Seda ei saanud Riigivolikogu komandant kolonel Engelhardt ütelda juuba sellepärast, et tema oli Ajutise Valitsuse esindaja. Ega siis Aj. Valitsus eestlasi ise kutsunud Petrogradi vallutama. Seda ütles sootuks teine mees- enamlaste erakonna esindaja ^{juht} Steklov-Nachamkes.

Eesti kooliolusid "venestamise ajal" on kirjeldatud liig üldiselt ja vildakalt. Ei saa mitte tõendada, et teaduste andmine pärastistes kihelkonnakoolides oleks nõrgem olnud kui endistes. Vildaks on ka 1890 aasta keskel liikumahanud rahvusluse iseloomustamine, et "kui ärkamise ajal liikumisekandjaks olid esmajoones vaid maaharitlased ja talupojad, siis nüüd hakkavad üha enam osa etendama ka linnaelanikud." Linnaelanikkude osast saab juttu olla alles pärast 1900. aastat.

6.

ESTONIAN COMMITTEE

Skräddargränd 2 B'

STOCKHOLM — SWEDEN

Tel. 115978, 215480

Kohendamist nõuaks ka maareformi küsimus.

4. Kordamise küsimused on raamatus üleliigsed. Nad võtavad enda alla tervelt ühe tükipooga ja kasu neist oleks vast ainult koolis osava õpetaja juhatusel all.

5. Raamatu teises trüki avaldamine on tervitatav. Kui võtta ette parandused materjalide proportsioonides ja ja kui uuemasse ajasse puutuv osa ümber töötatakse, saab temast hea raamat.

Stockholmis, 27. aprillil 1954.

M. Raud